

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

Uredniški in upravljalni prostorji, 2657 So. Lawrence Ave.
Office of Publication: 2657 So. Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Črna lista je \$5.00. Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 23. junija (June 23), 1925. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 146

TISOČI SPREMILI LA FOLLETTA NA ZADNJI POTI

Velike množice ljudstva in delegacije od drugod v izprevedu. Organizirani delavci v Madisonu pustili delo in korakali za preminulim prijateljem. Izkazanje zadnje časti v kapitolu in na pokopališču. Mehlički predsednik Calles je poslal krasni venec.

Madison, Wis., 22. jun. — Madison je danes popoldne pokopal Roberta M. La Folletta. Takega pogreba še ni videlo glavno mesto niti država Wisconsin. Ljudstvo je dostojno izkazalo svoje voditelju in boritelju zadnje čast.

Tisoči so spremili La Folletta k zadnjemu počitku. Centralni odbor delavskih strokovnih uni je sklenil, da člani dvaindvajsetih krajevnih uni v Madisonu pustijo delo ob enajstih in se pridružijo pogrebu. Vse delo v mestu je počivalo in vsi prebivalci so šli za pogrebom.

Pogrebni obredi so bili zelo priprosti in bolj civilni kot verski. Prišli so ob eni popoldne v rotundi kapitola, kjer je pokojnik ležal na javnem mrtvaškem odru odkar je bilo truplo pripeljano iz Washingtona. Dr. A. E. Hayden s čikaške University Divinity School je vodil obrede in govoril poslednje slovo. Dva pevka zbora sta pela žalostinke. Obredi so bili zaključeni s pesmijo "Amerika."

V izprevedu na pokopališče je šel nepregledna vrsta avtov mrtvaškemu vozu. V kongresni delegaciji, ki je spremljala tovariša na njegovi zadnji poti, so bili senatorji Burton K. Wheeler iz Montane, Norris iz Nebraska, Brookhart iz Iowe, socialistični kongresnik Victor L. Berger in drugi. Vse javno uradništvo iz kapitola, poslanci državne legislature in neštete delegacije iz Milwaukeeja ter drugih wisconsinških mest so bile v pokorju.

Dolga vrsta avtov je bila naložena z vencji, ki so bili zadnje dni skoraj napolnili rotundo nakor mrtvaškega odra v državni palači. Tekom noči od sobote na nedeljo sta prišla dva železniška vozova vencev. Iz te ogromne mase vencev je bilo mogoče izbrati in notirati le nekaj in med temi je bil krasni venec z rdečim trakom, na katerem je bil napis z zlatimi črkami: "Velikemu Amerikancu in boritelju za ljudstvo, Elias Plutarco Calles, predsednik republike Mehike."

Bojovnik Bob La Follette je legel v grob, toda njegov boj se nadaljuje.

10,000 POSETILO SOCIALISTIČNI PIKNIK.

Chicago. — 10,000 čikaških socialistov in simpatičarjev je v nedeljo popoldne posejlo vsakoletni piknik stranke v Riverview parku v prid socialističnemu tisku. Navzočih je bilo kakih sto Slovencev.

Walter Thomas je govoril o napredovanju socialistične stranke v Ameriki. V svojem govoru se je spomnil tudi La Follette rekoč: "Amerika je izgubila velikega moža. La Follette je bil voditelj ljudstva in zgodovina mu odkaže mesto poleg Lincolna in Washingtona."

Louis Marx, vnuk Karla Marxa in bivši poslanec v nemški zbornici, je govoril o socialističnem gibanju v Nemčiji.

Originalni rokopis "Tisoč in ene noči" najden.

Berlin, 22. jun. — Ruski listi javljajo, da je bil v javni knjižnici v Leningradu najden originalni rokopis "Tisoč in ene noči". Rokopis je v perzijskem jeziku in profesor Narr ga je spoznal kot originalnega. Spisan je bil v 15. stoletju.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

La Follette pokopan v Madisonu ob velikanskem spremstvu. Slovenski rudar ubit v Walsenburgu, Colo.

Vlada poroča, da so čikaške mesnice nesnažne. Na smrt obsojeni morilec zaklan v ječi.

Po svetu.

Velike stavke v kitajskih pristaniških mestih. Trockij izjavlja, da sovjeti niso odgovorni za kitajske dogodke.

Podrobnosti glede komunističnega puča v Čilu. Rifijanska ofenziva proti Francozom.

Papež je oštel fašiste.

Slovenski rudar ubit

Jakob Štemberger, član S. N. P. J. in druga dva rudarja žrtve eksplozije v Walsenburgu, Colorado.

Walsenburg, Colo., 22. jun. — (Izvirna brzojavka Prosveti.) — Sporocam vam žalostno novico, da je kapitalistična požrešnost zopet zahtevala tri žrtve. Dne 19. junija ob petih popoldne je bila eksplozija v premovalniški Gordon Coal Co. in trije rudarji so mrtvi. Jakob Štemberger, član društva Srebrna Gora št. 299 S. N. P. J., je ena žrtev, drugi dve sta Angleža. Na površje so jih pripeljali ob enajstih zvečer. — Frank Tomšič.

Manj delavcev in več priganjencev

Taka je nova gospodarska politika železniških družb.

Chicago, Ill. — Leland Olds za F. P. — Več visoko plačanih uradnikov in bossov pa manj produktivnih delavcev je ekonomija, katero prakticirajo lastniki železnice, ako je poročilo meddržavne trgovske komisije s statistiko vred resnično. Poročilo za marec pokazuje, da je število medznih delavcev, ki jih zaposlujejo železnice, padlo za 37,993, ali dva procenta več kakor lanskoleto. Število uradnikov, visoko plačanih članov železniških štabov pa se je povečalo za 203, kar je več kakor en procent.

Železnice so potrebovale za 410,824 ur manj dela na dan od produktivnih delavcev, dočim so nudile za 1,798 ur na dan več dela za visoke uradnike.

Od meseca februarja na marec so znižali število delavcev po delavnicah in popravilnicah za 5,208, do števila 13,822, dočim je število zaposlenih sprevednikov in strojnikov padlo za 7,523, kar je za 13,878 manj kakor lanskoleto. Na podlagi teh odsvolitev je preračunano, da so železnice plačale svojim delavcem letošnjega marca za \$1,439,887 manj mezd kakor lani.

Povprečne mezde, ki so jih železnice plačale meseca marca, pokazujejo za spoznanje velik prihoditek, ako se primerjajo z lanskimi. Za vse uslužbenke je bila povprečna mezda po \$138 za marec, dočim je bilo lani le \$137. Prejemali pa so sledeče mezde v primeri z letošnjim in lanskim mesecem marcem. Pisarniški delavci so prejimali povprečno letošnje \$125, lani \$124; delavci na progi lanskega marca \$90, letos \$92; delavci v popravilnicah \$127 letos, \$126 lani; telefonisti, postajenačelniki, lani \$124, letos \$125; delavci in nadzorniki na ogibalniških letos \$157, lani \$151; sprevedniki in strojevodje, lani \$189, letos \$192.

Vsekakor železnice z odslavljanjem uslužbenecv pokazujejo čisto mal porastek v mezdah.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo nestalno, morda deževno. Sonce izide ob 5:15, zaide ob 8:29.

KIPENJE NA KITAJSKEM SE NADALJUJE

Rebelni dijaki in delavci zahtevajo prelom z Anglijo. Kitajci bi radi videli, da Amerika pokaze svoje karte. Izgredi kitajskih dijakov v Parizu.

Sangaj, 22. jun. — Molk Združenih držav v sedanji kitajski krizi je povzročil nezadovoljnost v kitajskih krogih. Voditelji kitajskega gibanja proti japonskemu in angleškemu imperijalizmu bi radi vedeli kakšno stališče zavzema Amerika glede sedanjih dogodkov na Kitajskem. Izjava senatorja Boraha, da je ameriško ljudstvo proti intervenciji, je naredila na Kitajce dober vtis.

Položaj v Sangaju je brez malega neizpremenjen. Včeraj ni bilo izredov. Stavka 200,000 kitajskih delavcev se nadaljuje.

London, 22. jun. — Brzojavka iz Tientsina se glasi, da je 1000 Čang Tso-Linovih vojakov rebeliralo v Čengalenu. Puntarji so razdeljali postajo Peking-Mukden železnice in po kratkem boju z lojalnimi četami so pobegnili proti Mukdenu.

Hongkong, 22. jun. — Iz Kantonu javljajo, da je bil v odtonih večeršnjih izredih proti tujcem ubit neki Japonec. Stavka domačinov v Hongkongu je izbruhnila z vso silo. Angleške oblasti so napele vse sile, da preprečijo nemire.

Kanton, 22. jun. — Stavka kitajskih delavcev v Kantonu je v polnem zamahu. Vsi kitajski služabniki so zapustili inozemsko kolonijo Šamenu.

Peking, 22. jun. — Delegatje dijakov iz osemindesetih učilišč so poslali deputacijo k vojnemu ministru z zahtevo, da kitajska vlada takoj pretrga vse vezi z angleško vlado.

Kitajska vlada je v soboto odgovorila na noto velesil, da ne more ničesar ukreniti za pomirjenje dežele toliko časa, dokler velesile ne poravnajo šangajske afere. Kitajska vlada vztraja, da so angleški policaji v Sangaju, ki so ubili 10 dijakov, izzvali sedanje krizo.

Pariz, 22. jun. — Okrog sto kitajskih dijakov v Parizu je sinoči napadlo tukajšnje kitajskoposlanstvo in prisililo kitajskoposlanika, da je podpisal izjavo simpatij do dijaške revolte v Sangaju. Dijaki so nosili napis "Roke proč od Kitajski!" Dol z angleško-ameriškim vmešavanjem!" Policija je razgnala dijaške in enega aretirala.

PRVI POLETNI DAN JE ZAHTEVAL DEVET ŽIVLJENJ V CHICAGO.

Chicago. — V nedeljo je bil prvi poletni dan po koledarju. V resnici je bil sončen, vroč dan. Javna kopališča in bližnje reke so bile polne kopalcev; ravno tako so bili zopet napolnjeni parki in gozdovi po okolici, kjer so se vršili nebrojni pikniki in izleti. Ceste so bile natlačene s avtomobili in nesreče niso počivale.

Avtomobili so ubili pet oseb, dočim so štiri osebe utonile. Med utopljenici je tudi neki Nikolaj Romanovič iz Garyja, ki je sedeč na bregu reke Calumet zaplaval, ko je lovil ribe in v spanju je padel v vodo. Druga žrtev je Charles Cihler, 1637 W. 19 st. Majhna avtomobilska nesreča se je pripetila tudi na slovenskem pikniku v Willow Springsu. Neki rojak se je zaletel s svojim fordov v cestno karo. K areči ni bil nihče pobit, dasi je bil sprednji konec avta grdo pomečkan.

99-letni rudar podedoval tri milijone.

Spokane, Wash. — John Hackett, 99 let star in pionir v rudarskem okrožju Coeur d'Alene, je bil 20. t. m. obveščen, da mu je njegov brat v Venezueli zapustil tri milijone dolarjev. Brat je pred kratkim umrl v starosti 104 let.

Sovjeti so s Kitajsko, pravi Trockij

Zanika pa, da ima Rusija kaj opraviti pri razvoju sedanjih dogodkov na Kitajskem.

Moskva, 22. jun. — Na brzojavno vest iz Pariza, da je senator King iz Amerike izjavil, da vsi sedanji dogodki na Kitajskem so delo Moskve in da mu je Trockij ob času njegovega (Kingovega) obiska Rusije sam dejal, da bo sovjetska Rusija mobilizirala Kitajce proti Evropi in Ameriki, je Leon Trockij včeraj izjavil sledeče:

"Ako je ameriški senator King res rekel, da sem mu jaz povedal, da cilj sovjetske vlade je, dvigniti Kitajce proti Evropi in Ameriki, tedaj je napačno informiral Američane. Kitajska potrebuje evropsko in ameriško tehniko in kulturo. Sovjetska Unija je po svoji poziciji lahko posredovalec na obeh straneh. Ni res, da se Kitajska dviga proti Evropi. Ravno narobe: evropski Kitajci so začutili ponos, ki jim ne dopušča, da bi se nadalje prenašali tujezemski nasilja. Viharno, revolucionarno gibanje na Kitajskem izvira iz nasilja imperijalističnih roparjev, ne pa iz naše agitacije. Razume se samosebi, da vse naše simpatije so na strani kitajskega ljudstva. V tem revolucionarnem gibanju nam vidimo korakane kitajskega ljudstva na višino Evrope in Amerike."

Špekulanti z žitom so se zmotili

"Farmarsko združeno podjetje" se hoteli speljati polje delez.

Chicago, Ill. — (F. P.) — Kapitalistično časopisje je pred dobrim letom začelo na ves glas vpiti o neznanih uspehih farmarskega združništva. Začelo je z velepotezno propagando za 26,000,000 dolarско "farmarsko podjetje", katere se pričena sedaj strahovito majati, da vse kaže, kakor bo izgubila svojih \$26,000,000. Medtem ko so finančni pisatelji metali svoje mastne čepice v zrak, da bi z vpriporjenim navdušenjem premotili poljedelce, da bi prišli na pomoč s kooperativnim kapitalom. Ampak vedno izigravani farmarji so se pričeli zanimati nekoliko več kot so želeli najeti kričalci; prepričati so se hoteli, kaj čepi za novim načrtom "farmarjev", kateri ne vedo, kako se seje in žanje.

Družba Grain Marketing je podvzela s novim združniškim načrtom, ko se je pričelo dozdevati, da bo v kongresu sprejeta predloga McNarry Haugena. Pričela je z organiziranjem "združne farmarske kompanije", v kateri pa ni bilo ne duha ne sluha o združništvu. Čim je imenovana predloga propadla, so pa začeli cepati tudi tisti, ki so se bili že dali premotiti.

Združna farmarska kompanija naj bi bila imela nalogo postavljati elevatorje za žito na postajah, kamor bi se zlasti odpremijalo žito farmarjev in od tam na trg. Načrt bi odzunjal še ne izgledal slab, a za farmarja pa takoj brez pomena, kakorhitro priprost poljedelec vidi, da so stvar organizirale kapitalistične družbe ali pa posamezni milijonarji. Žitni špekulant Rosenbaum iz Chicago je rekel glede "kooperativne":

"Lansko leto smo se ozirali na McNarry Haugenovo predlogo. Če bi bila sprejeta, bi pomenila, da bi bila zvezna vlada porinjena v kupčijo z žitom. Tako smo organizirali kooperativno družbo za nas in za vse farmarje. Če se bo vlada vlekla v kupčijo z žitom, bo imela računati na močno konkurenco in trdno ustanovljeno združno organizacijo, od katere dobički bodo šli farmarjem."

Kar to v resnici pomeni, je, da bi promotorji vlekli lep dobiček za svoj zvižančoo zasnovani busi-

STOTINE MRTVIH V CHILEANSKI REVOLTI

Komunistična vstaja v provinci Antofagasti zadušena v krvi. Brez malega tisoč delavcev je izgubilo življenje.

Lima, Peru, 22. jun. — Obsežnost komunistične revolte v Antofagasti, Čile, ki je trajala od 4. do 6. junija, je razvidna šele danes, ko so prišle prve podrobnosti o veliki tragediji na čileanskem nitratsnem polju.

Komunistični puč je zahteval okrog 500 do 1000 mrtvih in na tisoče ranjenih. Bile so mnoge bitke med vojaštvom in delavci. Delavci, ki so stopili v generalno stavko, so izprva zmagali. Okupirali so bili celo vrsto tovarnen nekako na tak način kakor delavci v severni Italiji pred izbruhom fašistične protirevolucije. Kakor poročajo, so komunisti zasegli deset tovarnen za dušik, narko so organizirali lokalno sovjetsko vlado in rdečo gardo. V Felisu so osvojili veliko zalogo orožja, streliva, konj in mul.

Drugi dan so prišle vladne vojske čete in začeli so krvavi boji. Rdeča garda je ljuto branila svoje postojanke. In vojski so morali oblegati vsako tovarno posebej. Zadnja tovarna se je podala v San Enrique dne 6. junija. Poveljnik rdeče garde Girardo je padel v bitki, predsednik sovjeta je bil pa ujet.

NA SMRT OBSOJENI MORILEC UMORJEN V JEČI.

Chicago. — Bernard Grant, ki je imel biti obsojen 14. avgusta radi roparskega umora, ne bo obsojen. Grant je umrl včeraj za petimi ranami, katere mu je prizadel z nožem Walter Krauser, njegov sokrivlec, zadnjo soboto zjutraj, ko so se jetniki sprehajali v okrajni ječi. O Krauserju pravijo, da se mu je zmešalo. Čim sta jetnika, ki sta skupaj ubila policaja, kateri ju je bil zasačil pri ropu, prišla skupaj na sprehajališče, je Krauser planil na Granta s krikom: "Poznam tvojo igro. Ti bi me rad ubil. Na, tu imam. Zda ne boš visel." Krauser pravi, da je nož našel v celici. Grant, smrtno ranjen, je prošil zdravnike, ki so ga operirali, naj ga puste umreti, ker rajši umre zdaj kakor čez nekaj tednov na vešalih.

MACMILLAN ODRINIL NA ARKTIK.

Monhegan Island, Me. — Donald B. MacMillan, ameriški polarni raziskovalec, je v nedeljo odpotoval s svojo škuno proti rtu Thomas Hubbard, kjer se dvigne v zrak na svojem potu proti severnemu tečaju. Ker se je Amundsen arčno vrnil, je MacMillan opustil program iskanja. Držal se bo svojega prvotnega načrta. Njegov cilj ni severni tečaj, temveč neznana zemlja nekje južnozapadno od tečaja.

Mussolini lahko sam dekretira postave.

Rim, 22. jun. — Italijanski parlament je v soboto o polnoči zaključil zasedanje in odšel na počitnice do jeseni. Fašistična zbornica je pred zaključkom dala Mussoliniju oblast, da lahko sam dekretira potrebne zakone. Pooblastila ga je tudi, da lahko odsvolovi vsakega javnega uradnika in uslužbenca, ki ni fašist.

ness s farmarji. Ampak farmarji se niso pustili zapeljati. Tako pa tudi ni bila sprejeta predloga. Valed tega pa so zopet zavetele razmere za Armourja, Rosenbaum in druge špekulantovske pafdaše ter prijatelje farmarjev. Pri razprodaji združniških delnic so upali dobiti s prvim mahom najmanj \$4,000,000, s čemer bi se bili potem gradili elevatorji. Prvega avgusta poteče doba za gradnjo poslopij, ampak denarja se ni od nikjer.

Čikaške mesnice so nesnažne, pravi vlada

Ne vse, toda mnogi mesarji, posebno tujezemski, nimajo pojma o sanitarnosti, se glasi poročilo poljedelskega departementa.

Washington, D. C. — Inspektorji v službi poljedelskega departementa so se slabo izrazili o čikaških mesnicah. Vodstvo departementa pravi v poročilu, da je Chicago eno izmed sedmih mest v Ameriki, v katerih so sanitarne razmere v mesnih trgovinah na drobno jako slabe. Druga mesta so: New Orleans, Birmingham, Oklahoma City, Baltimore, Washington in Detroit.

Poročilo ne omenja specifičnih slučajev, pač pa omenja v splošnem, da je v Chicago mnogo mesarjev, ki se malo ali nič ne ozirajo na anago in čistoto v svojih mesnicah.

Največji krivtali so tujezemski mesarji, ki so jako počasni v nabavljanju modernih metod. V splošnem nimajo pojma o vrednosti snage in amatrjozadevne zakone za krivično poseganje v njihove pravice. Večina mest ima postavbe glede sanitarnosti mesnic, ampak te postavbe se slabo izvajajo; nihče se ne zmeni zanje.

Stone in Plumbov načrt

Washington, D. C. — "Labor", tedensko glasilo železniških organizacij v Ameriki, pripoveduje med pisanjem o Stonovi karjeri, kako je on postal zagovornik vladnega lastništva in demokratičnega obratovanja železnice v Ameriki.

S prihodom premirja, pravi, se je odprlo v njegovi karjeri novo poglavje. Železnice so bile pod zvezno kontrolo. Upravljanje njih bodočnosti je bilo največje važnosti za javnost, delavce in podjetnike.

Pod vodstvom Stona in s priporočili nadarjenega Plumba so glavni izvrševalni odborniki organizacij železniških delavcev izdelali ono, kar je dobilo ime Plumbov načrt. V glavnem je zagotavljalo vladno lastništvo in demokratično kontrolo železnice. Stone je postal predsednik lige za Plumbov načrt in je obdržal svoj urad do konca.

Takrat je pričela kampanja širom dežele. Časnik "Labor" je bil ustanovljen kot uradni organ gibanja. Glenn Plumb pa je kot propovednik z navdušeno zgovornostjo pridigal o industrijalni demokraciji.

Veliki biznis je bil radi tega docela alarmiran. Organiziral je protinpad, Plumbov načrt je označil kot polkus za sovjetiziranje železnice. Njega zasluge so bile zanikane ter vpriporjena je bila ogromna potvarjalna kampanja v svrhu pridobitve javnega sentimenta. Slednjič so porinili skozi kongres Ezech Cumminsov zakon, ki je najogromnejša podpora v modernem času.

Na ta način so bili pahjeni v politično areno tudi železniški delavci, kjer se je tudi izkazal Stone pogumno. Njegovo stališče je še vedno, da so interesi farmarjev in industrijskih delavcev skupni, zato je tudi podvzemal korake, da privedeta skupaj ta dva elementa. Progressivne zmagave leta 1922 je v večini pripisati njegovi zaslugi. Strojniki so bili vedno prednja straža vsakega boja, ki ga je vpriporila Konferenca za progresivno politično akcijo.

Ukrajinska rebelka ustreljena.

Berlin, 22. jun. — Maruška Trejko, ki je svojočasno vodila četo prostovoljcev v beli armadi generala Petljura proti sovjetom, je bila v soboto ustreljena v Kijevu s svojim častniškim štabom vred. Maruška je zbirala okrog sebe praznovorne kmete, katerim je pripovedovala, da so ji je Marija prikazala in ji ukazala, da mora voditi sveto vojno proti boljševikom.

2

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (Izven Chicago) \$5.00 na leto, \$0.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$0.50 na leto, \$0.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$0.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oglepju n. pr. (May 31-25) poleg vsakega imena za menjavo pesni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo praviloma, če se vam ne ustavi list.

KAKERŠEN JE GOSPODARSKI SISTEM, TAKI SO LJUDJE.

Človek je produkt razmer. Tako je izjavilo že veliko mislecev, ki studirajo razmere in akcije ljudi. Veiniko je pa ljudi, ki tega ne razumejo ali pa razumeti nečejo, ker se boje, da bi zabredli v slabiji položaj, ako se razmere spremenijo.

Samoljubje še ni bilo v nobenih gospodarskih razmerah tako izraženo kot v kapitalistični družbi. Ljudje so bili sebični tudi v prejšnjih gospodarskih sistemih, ampak sebičnost ni bila tako razširjena med njimi in razvita do tako visoke meje, kot v sedanjih dneh.

To se ni zgodilo, ker so ljudje postali slabši od svojih prednikov, ampak gospodarski sistem je ustvaril take razmere, da ljudje postajajo brezsrčni v njih.

Samoljubje je silno razvito pri kapitalistih. Njim niso človeška življenja drugih nič vredna. Prav lahko in v miru bo živel kapitalist v razkošju in hladnokrvno zrl na ljudi, ki zanj delajo, njemu množe premoženje, pri tem pa stradajo in hodijo v obleki, ki jih ne varuje pred mrzlimi sunki burje ali pa žgočimi solničnimi žarki.

In kadar razmere ustvarjajo take ljudi, kaj vidimo?

Na milijone in milijone ljudi živi v slabih in brlogom podobnih stanovanjih, ob slabi hrani in pri tem trdo delajo, a kapitalisti žive v hišah, ki so prevelike zanje, opreždelju in brezmeren uživanju.

Ljudje, ki žive v tem razkošju ne mislijo nikdar na to, v kakšnih razmerah žive, ki jim množe njih premoženje. Sočutje imajo s svojim psom, mačko ali katero drugo živaljo, ki jo rede, da jim služi v zabavo, nimajo ga pa do delavcev.

V manjših industrijskih središčih se dogodi, da tovarnarji ne žive daleč od delavskih koč. Prav lahko se prepričajo vsaki dan, v kakšnih razmerah žive delavci. Prepričajo se lahko, da nimajo zadostne hrane, obleke in da jih tarejo še druge nadloge, ki jim grene življenje. Kljub temu ostanejo podjetniki napram takim slikam človeške bede trdosrčni. In to je logično. Podjetniki v današnjem gospodarskem sistemu mislijo le nato, kar njim koristi, in zanimajo se le za svoj lasten dobrobit.

Tovarnar ali podjetnik ni še nikdar vprašal samega sebe, ako bo delavec lahko pošteno preživel sebe in svojo družino z mezdo, ki jo je on določil. Za delavske mezde se on le toliko zanima, da ve, kolikor manj prejmejo delavci v mezdah, toliko večji je njegov dobiček. Dalje ne sega njegovo zanimanje za delavske mezde.

Vpričo takih razmer, pa prihajajo ljudje, ki se oblačijo ravno tako dobro kot kapitalisti. Tudi njih lica in roke ne kažejo trpljenja, s kakeršnimi so obdarovani delavci. Nekateri teh gosposko oblečenih in dobro rejenih ljudi pravijo, da razlagajo biblijo, drugi trdijo, da uče Kristove nauke, tretji tolmačijo sure iz korana, četrti zagotavljajo, da se pogovarjajo z Buddho. Vsi skupaj pa naglašajo, da poboljšujejo ljudi in odpravljajo sebičnost iz njih. Eni opravljajo to delo že več tisoč let, drugi pa manj.

Kakor hitro pa kdo tem gosposko oblečenim ljudem pove, da je treba spremeniti gospodarski sistem, da se odpravi sebičnost iz ljudi, pa soglašajo vsi in takega človeka nahrukuje z brezvercem — socialistom, ki ne verjame, da je sedanjí gospodarski sistem nastal po božji volji. Nanj kličejo vse božje kazni in peklenke muke, medtem ko o tistih, ki odirajo in izkoriščajo delavce, govore spoštljivo in jih slajajo tudi za vzorne drugim ljudem, ako jim izkoriščevalci dobro plačajo za izganjanje sebičnosti iz njih z jezikom in zmerjanje ljudi, ki so spoznali krivico kapitalističnega družabnega reda, z brezverci.

Tudi ti izganjalci sebičnosti z jezikom so sebičneži in produkt sedanjih gospodarskih razmer.

Zavezniki kapitalistov so in zato nastopi zaveden delavec proti njih naukom ravno tako odprto in odločno, kakor proti kapitalizmu, ki stvarja za milijone in milijone ljudi peklenke življenske razmere.

SLIKE IZ NASILNI

New Waterford, Nova Škotska. — Ni še dolgo, ko sem poročal o naši stavki. Mogoče najdem še malo prostora v našem listu, da omenim o našem boju tukaj. Šest dni je od tega, kar je organizacija tukaj ustavila pumpo in elektrarno, ki stoji malo sunaj mesta v sumi.

To je še obratovalo ob času stavke. Ta vodovodna in električna centrala sta dajali mestu vodo in električno razsvetljavo. Petega junija so jim rudarji naznanili, da morajo z delom prenehati in tudi takoj šli na lice mesta, da se sami prepričajo, ako se delo ustavi. Neradi so delo zapustili. In eden je tudi malo preveč govoril, predno je zapustil prostor, tako da so ga za odgovor ven potegnili in parirali na obraz udarili. Tako je bilo delo ustavljeno za en teden. Ševedo so morali rudarji noč in dan tam paziti, da niso pričeli z delom.

Bilo je dne 11. junija zgodaj zjutraj, ko pripelje vlak 65 peš kompanijskih policajev in 49 pa na konjih. Z njimi so dospeli tudi stavkožazi. Rudarji so obdržali shod, medtem so se pa policaji v vodovodni in električni centrali pripravili za sprejem rudarjev. Ko je prišlo kakšnih tisoč rudarjev, so policaji na konjih takoj naskočili. Policaji so streljali, rudarji so imeli pa prazne roke in so kljub temu zmagali po kratkem boju. Izmed rudarjev je takoj eden oblezel mrtev, drugi je pa bil težko ranjen. Ko so policaji spoznali, da je zanje bitka izgubljena, so jo ubrali na vse strani. Kakih devet jih je pa prišlo rudarjem v pest, ki so jih a pestmi osuvali, da se zdaj zdravijo v bolnišnici.

Delavci so bili zaradi tega napada tako razkačeni, da so se isti dan obiskali kompanijske prodajalne in so jih izpraznili. Slišal sem, da se v drugih krajih ravno tako naredili.

Dva dni kasneje so pokopali padlega rudarja. Priznati moram, da še nisem videl takega pogreba, akoravno sem že par let tukaj. Od vseh strani so prišli delavci, da izkažejo svojemu tovarišu zadnjo čast, ki je padel za delavske pravice.

Iz te slike lahko vsakdo sprevidi, kako se mora dandanes delavstvo bojevati za svoj kruh. Dostikrat morajo delavci to plačati s svojim življenjem. Pozdrav čitateljem. — Frank Rupnik.

West Park, O. — Jugoslovonom v tej naselbini je najbolj pri sru Jugoslovanski delavski narodni dom, ki smo ga zgradili nekaj let nazaj. Reš ni poslopje bogve kako veliko, ker je naselbina tudi majhna, vsemu pa služi namenu, radi katerega smo ga zgradili. Vsi pa želimo, da kdaj v prihodnosti predelamo poslopje še v lepšo stavbo. Ampak za to je treba imeti denarja.

In tako je direktorji sklenili prirediti veliki sejem na 4. in 5. julija t. l. Dobitek se vporabi v prid domu.

Upamo, da se rojaki iz Clevelanda in okolice udeležijo v velikem številu naše prireditve, da nam pripomorejo do večjega uspeha. Za to jih vabimo najvidneje, da pridejo na naš sejem. — Frank Kosak.

Carson Lake, Minn. — Vse slovanske delavce v Minnesoti vabimo na protestni shod proti belomu terorju v Bolgariji, ki ga prirede jugoslovanski U. R. S. A., bolgarsko U. R. S. A., podporno društvo sv. Vincenca, št. 319 N. H. Z. in društvo Kremlin, št. 125 S. N. P. J. Shod se vrši v nedeljo dne osem in dvajsetega junija ob dveh popoldnih v Delavskem domu na Mortonu. Govorili bodo Charles Novak iz Chicaga za oba U. R. S. A., Geo. Prpic za društvo sv. Vincenca in Andro Tomasic za društvo Kremlin. Vstopnina prosta. — Priredilni odbor.

Nova rifljanska ofenziva. Rabat, francoski Maroko, 22. jun. — Abdel-Krim je začel novo močno ofenzivno gibanje proti Francozom severno Ouezzana. Njegove čete so obkolile več prednjih francoskih postojank. Na vzhodni strani fronte so Francozi odbili rifljanske napade. Francoski letalci mečejo bombe na Rifljance vzhodno od Kiffana.

Priseljenški dokumenti v uradnem arhivu

(F. L. I. S.)

Dostikrat je čuti pritožbe s strani novodošlih priseljenčev, da so jim na priseljenški postaji bili odvzeti vsi dokumenti; radi bi vedeli, kako bi mogli dobiti nazaj te svoje dokumente. Dejanski je stvar taka-le:

Vsak inozemec, ki hoče priti v Združene države kot priseljenec, mora po novem priseljenškem zakonu od 1. 1924 predložiti konzulu, ko zaprosi za vizo, po dva prepisa svojih osebnih dokumentov, kot so rojstno spričevalo, spričevalo o dobrem vedenju, vojaški dokumenti in vsi drugi dokumenti, ki so v navadi v dotični deželi. Med te dokumente bi spadalo tudi uradno potrdilo o razporoki. Poročni list se zahteva od poročenih žensk. Konzul pridržuje po en prepis teh dokumentov. Vse druge dokumente, v kolikor jih amatra za potrebne, konzul pripenja k priseljenški vizi in stavi na ves akt svoj uradni pečat.

Ko inozemec dospe v ameriško pristanišče, so njegove priseljenške vize izročili priseljenškim uradnikom. Privrščeni dokumenti gredo isto pot. Priseljenški uradniki nimajo nikake oblasti prelomiti konzularni pečat in zato ne morejo povrniti priseljenec nikakega dokumenta, ki je priložen k njim. Priseljenške vize se ne hranijo na priseljenški postaji, marveč se pošiljajo v Washington na naturalizacijski urad, v arhivih katerega urada ostanejo, da se vporabijo za slučaj, da dotični priseljenec sklene postati ameriški državljan.

Radi tega je popolnoma nepotrebno obrniti se na Ellis Island ali enako priseljenško postajo in prositi za povrnitev osebnih dokumentov. Naj se dotičnik obrne naravnost do naturalizacijskega komisarja (Commissioner of Naturalization, Washington, D. C.). Ako je ta-le mnenja, da zahtevani dokument ni potreben za arhiv, ga takoj povrne lastniku. Sploh se lahko reče, da bo potni list vedno povrnjen, dočim v nikakem slučaju ne povračajo rojstnih spričeval.

Ker pa je ravno rojstno spričevalo dostikrat jako potreben dokument, je naturalizacijski komisar pripravil tiskovino v obliki pisma, ki se na zahtevo pošlje priseljencu namesto rojstnega spričevala in v katero tiskovino bodo iz rojstnega spričevala prepisani podatki, navedeni v istem. Ta tiskovina, podpisana od naturalizacijskega urada, bo zadosten dokument enakovreden izvirnemu rojstnemu spričevalu.

Kar se tiče drugih dokumentov, kot je poročni list, vojaške izkaznice, razsodbe o razporoki itd., je težko reči, da li bodo povrnjeni ali ne, ako so priloženi vizi. Na vsak način bodo povrnjeni, ako niso bistveno potrebni za arhiv.

Začetkom je bila navada konzulov, da so vse dokumente, ki so bili na razpolago, pripenjali k vizi. Tekom zadnjih mesecev so konzuli to opustili in se sedaj le oni dokumenti, ki so bistveno potrebni, pripenjajo k priseljenški vizi. Radi te prakse bo morda v bodočnosti manj pritožb s strani novodošlecev, ki bi radi dobili nazaj svoje dokumente.

Najboljši nasvet za vse priseljenčje je pa ta, naj si priskrbijo ne po dva, marveč po tri prepise vseh dokumentov in naj si en prepis obdrže za sebe; naj ga ne izročijo nikomur, marveč shranijo za bodoče potrebe.

Žene in otroci pridržani na Ellis Islandu

(F. L. I. S.)

Odkrilo se je mnogo goljufij in ponareditev v pogledu potnih listov, priseljenških viz in enakih drugih dokumentov, ki jih inozemec mora predložiti, ako se hoče priseliti v Združene države. Valed tega priseljenški uradniki in ameriški konzulat jako natančno pregledujejo vse dokumente in vse inozemce, ki se jim predstavljajo.

Radi nepoštenosti male manjšine mora trpeti tudi velika večina nedolžnih oseb, ki so brez vsake krivde osumljeni in podvrženi raznim sitnostim. Na primer, imeli smo slasti v zadnjem mesecu mnogo slučajev, ko so ženske in otroci, ki so prišli z

izvenkvotno vizo kot žene oziroma otroci ameriških državljanov, bili pridržani na priseljenški postaji v svrhu nadaljnjega preiskovanja. Morali so ostati na postaji od treh dni do dveh tednov.

Svrha tega preiskovanja je, da se vgotovi: 1) Da li oni, o katerem priseljenec trdi, da je mož oziroma oče, je zares ameriški državljan, nastanjen v tej deželi; 2) da li priseljenec je resnično tak sorodnik dotičnega ameriškega državljan, kakor on trdi. O resničnosti teh podatkov so se pravzaprav že prepričali v Washingtonu, ko je ameriški državljani vložil prošnjo (Form 633) za prihod teh sorodnikov, na kar se je bil ameriški konzul pooblaščen, da izda izvenkvotno vizo. Vendarle izkušnja je pokazala, da se vršijo prevare in zamene oseb, vsled česar je treba dodatne previdnosti v sumljivih slučajih.

Kaj naj se stori, da ne bodo taki sorodniki imeli nikakih sitnosti in zamud na priseljenškem otoku? Težko je dati nasvet, ki pod vsami okoliščinami naj prepreči pridržavanje na priseljenški postaji. Vendarle sta tu dva načina, da se v večini slučajih to prepreči. Ameriški državljan lahko pošlje svoji ženi oziroma otroku potrdilo (statement) o svojem državljanstvu, ki naj ga zahteva od sodnega pisarja (Clerk of the Court) onega sodišča, v katerem je bil naturaliziran. Lahko tudi pošlje ženi oziroma otroku zapisnico izjavo o svoji obvezi, da jih bo vzdrževal (affidavit of support), v kateri izjavi naj bodo navedene natančne informacije o njem in o njegovi družini. Ako je le mogoče, naj se na affidavit prilepi slika priseljenca, ki naj sem pride, tako da bo izključena možnost prevare ali sumnje o prevari. Slika naj bo tako prilepljena, da ni nadomestitev mogoča. Na primer, notarjev pečat in izjaviteljev podpis bi mogel biti postavljen tako, da se deloma nahaja čez sliko in deloma na papirju okoli. To vsaj bolj otežkoča možnost prevare.

Ameriški državljan, kadar pošlje te dokumente ženi oziroma otrokom, naj jih prav odločno posvari, da pod nikakim pogojem ne izročijo teh dokumentov pravnikom, niti kakemu vladnemu uradniku, marveč naj jih varno čuvajo pri sebi, da jih pokažejo priseljenškim uradnikom ob prihodu v Ameriko, ako bo to treba.

RAZNO

Narod, ki se ne umiva. V enem zadnjih poročil komisarijata sovjetske vlade za zdravstvo je omenjen narod, ki ga je našla komisija sredi Sibirijske. Ta narod, ali bolje pleme, ima to čudno navado, da se ne umiva.

Plema prebiva dobrih tisoč kilometrov oddaljeno od vsake človeške kulture v pustinjah severne Sibirijske, do koder ni še nihče prišel. Ti ljudje vedo o ostalem svetu ravno toliko kot mi o Marsu. Dasi jim ne manjka vode, se vendar ne umivajo. Vlada komisarijata se morali ogotovit, da ti divjaki vodo le pijejo, da je pa ne uborabljajo za nego telesa. Nikoli se ne umivajo ali celo kopljejo. Grozno umazana je tudi njihova obleka in vse njihovo orodje, ker svojih oblačil tudi ne perejo. Komisija je morala prisliti divjake, da so se umili. Prvi mož, ki so ga komisariji temeljito umili, je kmalu potem umrl, bodisi iz strahu pred posledicami tega nenavadnega dejanja, ali pa morda tudi zaradi hipnega strahu, ki ga je popadel, ko je čutil na sebi nekaj hladnega in mrzlega.

Vidimo torej, da so še na svetu, razen polarnih krajev, še pokrajine, ki jih še ne poznamo. Dobro bi bilo, da bi se znanstvene ekspedicije malo bolj pobrigale za Sibirijo, ki je v svojih severnih predelih še skoraj popolnoma neznana.

Novo sredstvo proti zobobolu. Najnovejše sredstvo proti zobobolu je iznašel neki rumunski delavec, in sicer čisto slučajno. Ta delavec je po poklicu mehanik, ter je zaposlen na radiopostaji v Bukarešti. Te dni ga je silno bolelo zob. Pomagal ni noben lek. V skrajni zadregi in nervoznosti je mehanik pritisnil na zob oba pola električne baterije, s katero je imel baš opraviti. Zgodilo se je čudo. Čim je začutil zob električni tok, je bolečina ponehala.

ŽARKOMET

Tennisiški proces ni prvi. "Capper's Weekly", ki izhaja v Kansasu, je te dni objavil zanimivo zgodovinsko pismo, datirano leta 1826. Pismo je pisal predsednik šolskega odbora v Lancasterju. O Gotovljah ljudje so se obrnili s prošnjo na šolski odbor, če smejo imeti v šolskem poslopju javno debato o vprašanju, če je železnica praktična iznajdba. Predsednik šolskega odbora je pa odgovoril dotičnim ljudem sledeče:

"Dobrodošli ste v naši šoli, kdar koli debatirate o poštenih stvarih, nikakor vam pa ne damo šole za debato o tej novotariji, ki je iznajdba železnice. Železnica je nemogoča in brezbojna stvar. V sv. pismu ni niti ene besedice o železnici. Ako bi bil Bog kdaj hotel, da njegova razumna bitja potujejo z grozne hitrice petnajst milj na uro, bi bil to napovedal po svojih svetih prerokih. Ker pa Bog ni napovedal železnice, je naše mnenje, da je železnica satanova iznajdba, ki vodi neumrjoče duše v peklo."

Evo vam Bryana, ki je živel pred sto leti! Današnje Bryane — tudi slovenske — poznate. Bodoči Bryani, ki bodo na delu leta 2025, bodo potovali po zraku s hitrico tisoč milj na uro, o evoluciji ne bodo več niti najmanj dvomili — idejica jih oblije, kadar se spomnijo na tennisiški proces v letu 1825. — tudi socialistov in komunistov, ne bodo več preklinjali, pobijali pa bodo z vso gorečnostjo nova odkritja in ideje, o katerih danes še nimamo pojma, kakor niso pred sto leti imeli pojma o evoluciji, kvijati, radiju in Marksovi teoriji.

Zopet par vrstic Trunku (on napiše celo kolo za vsako svojo vrstico).

Trunku ni prav, da "šustarji, brivci in odvetniki" debatirajo o evoluciji in sv. pismu, češ da ne vedo nič o tem. Zato pa morajo debatirati, da bodo kaj vedeli. Debata in čitanje je šola. Zakaj bi ne smeli delavci nič vedeti? Marsikateri šustarja bolj zanima astronomija kakor njegovo delo, katerega si ni sam izbral. Vsak človek ima pravico do znanja. In vsak človek ima tudi pravico do kritike, pa naj bo dobra ali slaba.

Kutaraka prosveta.

Franciskanska gospoda je ustanovila "prosvetni klub Baraga" v Chicagu. Namen kluba je, tolmačiti nepotvorjeno vedo.

Klub bo učil, da je severni tečaj v Rimu, da je začetek in konec sveta v Rimu, da vsa pota naše ploščate zemlje drže v Rim, da je vsa vera v Rimu in kdor hoče kaj vedeti in veljati, mora iti v Rim.

To je kutarska nepotvorjena veda.

Dogodek št. 105.

Ko sem prišel v Ameriko, smo se peljali proti državi Oregon. Zraven mene je sedela moja sopotnica. Naenkrat se nekam za pogleda, me dregne in pravi: "Ti pogledaj no onega moža, ki tam sedi! Odkar se vozi z nami, ruobra neprenehoma miga. Najbrž ima lažno jetiko. Jež, Marija, to mora biti hudo takemu človeku!" Druga pa reče, da je teke vsekakor nima, ker je lepo rejen in rdeč. Šele potem, ko smo prišli k našim rojakom, je bila zagonetka rešena. Izvedeli smo, da Amerikanci žvečijo gumij. — Max S., Cleveland, O.

K. T. B.

Ta dogodek je zbudil v zdravniških krogih največjo pozornost. Zobozdravniški specialisti so takoj začeli delati eksperimente v največji bukreški bolnišnici. Uspehi teh poskusov so se prav dobro obnesli. Zobozdravniški smatrajo, da bo novo sredstvo proti zobobolu odprlo čisto neznane vidike zobozdravništva in da bo mogoče nadomestiti dolgotrajni in mučni proces zamerivanja zobnih živcev z lečenjem potom električne struje. Bolečine bodo popolnoma ponehale in zdravljenje bo mnogo enostavnejše. Vsi tisti, ki imajo piškave zobe, se torej lahko potolažijo. Rešitev je še na poti. Ako se poročila listov resnično, seveda

Kaj imenujemo bolezen uma?

Spisal Karel vitez Bleiweis
Trsteniški.

(Dalje.)

Ta vzburjenost traja dālji ali manj časa in se neposredno umakne hipnotizmu jednakega stanju, otrpelosti. Bolnik leži zdajci trd in brez glasu v postelji. Oči, na pol zaprte, imajo močno razširjene punčice. Če ga vzdignemo, moremo ga obleči, kakor otroka. Obstoji, kamor ga postavimo, z nagneno glavo, z visočimi rokami, pa ne zaspano, temveč kakor kaka narejena punčika, ki ohrani ležo, kakršno ji damo. Bolnik vstaja dolgo časa, skoraj neodvisen od zakona teže, veliko dālji, nego bi mogli vzdržati mi, ko bi napeli vso energijo. Če ga postavimo, sprejme rad podoben egipčanskega Memnovega stebra, noge pravokotno sklonjene, roke vpreko života in stegen. Sam ne

prične nobenega opravila, je nepremičen, ne govori ničesar, v tej tako zvani voščeni odrevenelosti se pa navadno pusti pitati, kakor otrok, ter se poskusom ne ustavi posebnega energično. V težjih slučajih pa iz voščene postane — krčna otrpelost. Takrat udje ne ubogajo drug drugemu, temveč se ustavijo vsaki izpremembi in skočijo kakor na vznemirjenih (peresih) v stari položaj, če jih izpustiš. Tedaj se tudi pitanju veliko bolj energično brani, da se mu vliji komaj naj potrebnejše hrane.

Najvažneje pa je vedeti, da more bolnik v taki nepremakljivosti kar hipoma in neposredno izvršiti silna dejanja na hišnem orodju, kakor tudi na okolici in zoper samega sebe. Taki napadi so velike silnosti in store take bolnike jako nevarne sebi, kakor drugim; samomori in velika poškodovanja niso redki.

Tako trpljenje pa neha na različen način. V najtežjih slučajih preide otrpelost direktno v neozdravljivo terminalno tapost. Otrpelost udov se polagoma raz-

pusti, udje sami pa ohranijo še svojo ležo in bolnik ostane še v tem stanju slabosti ravno tako bebast ter se ne briga za nič.

V drugih slučajih postanejo bolniki bolj gibljivi, vendar ostane tista čudna zarobljena odurnost v njihovem bitju, — vrne se pa patos, ki je označeval razburjenost. Pokaže se zopet ravno tako, če tudi sedaj zmerneje, nagib do premikanja in sicer tako, da se premikanje ponavlja ritmično. Taki bolniki hodijo po ves dan, ter dan na dan, podobno levom v zverinjaku, vedno ista pota, ter se obračajo na istem kraju na peti, tako da poleti na vrtu, po zimi po hodniku popolnoma ugradijo pot. Povrne se ravno tako iz razburjenosti nagib do ponavljanja vedno istega govorenja, pa zdaj na več po svojem nagibu, ampak le na vprašanja. Tako je odgovarjal skozi nekaj časa tak bolnik na vsako vprašanje vedno z zaključkom: "Delj časa sem menj jedel, da bom pozneje, ko bom bolj jedel, mogel tudi bolj delati." Tudi taki slučaji niso ozdravljivi, am-

pak bolniki pomrjo časom za pljučnimi boleznimi.

Velik del katanov pa, posebno onih, pri katerih otrpelost ni dosegla onega krčevitega značaja, ampak je ostala pri voščeni pregibljivosti, časom se ozdravi: počasi se zopet obude, vedo pa malo, kaj so doživeli med otrpelostjo, ter si pribore tōdi redko kdaj čisto jasnost o bolezni. Iz otrpelosti se vleče večkrat krčevita napetost jedne ali druge vrste živcev še v dālino okrevanje. Tako je obdržalo mlado deklo, ko je že sicer dobro ozdravelo ter imelo biti izpuščeno, na obeh rokah zadnje tri prste krčevito v dlan upognene in čudno se je videlo, ko je le s palci in kazalci delala ročna dela. Taki bolniki ostanejo pri vsem tem zdravi in morejo tudi ostati zdravi.

More se pa prej ali slej tudi ponoviti taka pohabljenost uma; more se tudi zopet znova ali ozdraviti ali pa pod neugodnimi pogoji izpremeniti se v neozdravljivo. Delj se more bolezen ponavljati popolnoma kakor perijodična pohabljenost uma, ali le s razburjenostjo in relativno dobrim zdravjem, ali pa kakor ciklična forma s razburjenostjo, strpečetvijo in mirnimi prerchilaji. Posamezni napadi se ponavljajo, pa upanje do ozdravljenja v posameznih slučajih ni tako neugodno, kakor pri navadnih perijodičnih formi brez otrpelosti. Tudi po večkratnih napadih morejo taki bolniki ozdraviti popolnoma.

S katanonjo zapuščamo one v širjem zmišlju ozdravljive bolezni, ki v teku ozdravljenja podajajo raznovrstne podobe, da prehajamo k bolj stalnim, polagoma rastočim boleznim.

Kaj storimo, če se udarimo na komolec, a. j. če razdražimo skupino živcev, ki leži na površji komolca in preakruje mazinac? Drgnemo si kraj, kjer nas boli, mazinec namreč, ker čutimo, da nas neprijetno skeli. Udamo se pa s tem pri zdravem razumu in čisti zavesti neki zmoti, varajo nas namreč čuti. Po zakonih fiziologije mora živec vsak vtisek, ki ga zadene v teku, lokalizovati na poslednji organ, njegova krivda pa ni, da prenese na komolec prejeti udarec na poslednji organ, na mazinac namreč; — pa ne smeli bi se dati od njega preleptati, in če smo prisliljeni na bolečino reagirati, ne smeli bi si drgniti mazinca, ampak komolec, ker komolec se je bil udaril!

Mislimo si pa sedaj, da se ne rani ali ne vznemiri kak živec, ki se lahko nadzoruje, ampak komplikovani potje živcev. Rezultat je isti, tudi tukaj odgovarja razdraženi živec, kakor poslednjemu organu, očesni živec s prikaznimi svetlobe in vida — da se pri udarcu na oko prikažejo lakre, je občno znano — ušesni živci z občutki zvoka in posluha. Čim dālje od poslednjega organa se obudi čut, tem bolj so komplikovane prikazni, ki jih vzbuja, tako da se več ne čutijo lakre in ropot, ampak se vidijo podobe in slišijo besede, nastopijo strahovi in glasovi. Kako se godi vse to, tega veda še ni razjasnila, da se pa nahaja pogostoma, o tem se moremo prepričati v katerikoli blaznici.

Ako preudarimo, kake veljave za našo zavest je to, kar vidimo s svojimi očmi, ali slišimo s svojimi ušesi, tedaj moremo prece-niti, kako se godi tistim nesrečnim, katere čuti slepe, da niso zmožni različiti rešnice od odgovornosti.

Če tedaj prevzame čutov ne nastopi v divjem tiru, kakor prične pri besnosti ali tudi pri deliriji vročnice, ampak če se priplazi počasi, preplasi se v začetku napadeni, ker si ne more razložiti novih prikazni; trudi se, da bi se jih iznebil, da bi jih prevladal. To se mu pa ne posreči. Tedaj se ga polasti bojazen pred takimi neznanimi rečmi, odteguje se družbi, postane nezaupljiv proti vsemu svetu. Na ulici čuje mimogredečo njemu zabavljati, sliši, da se mu posmehujejo, sliši, da ga dolže reči, ki jih nima na vesti. Tedaj nastopijo tudi v obsegu občnih čutil senzacije, ki se po vsem ločijo od drugih občutkov in si jih zaradi tega ne more razvozljati bolnik. Če sta sluh in ukus tudi udeležena, potem ukašajo in duhajo bolniki neprijetne stvari. Jed ima okus po kovinah, diši pa po mrtvacih in gnilih stvarih. Da je globoka pobitost (potlačenost, depresija) duha prva posledica tako oslepe-

lih čutov, ki se počasi priplazijo, razume se ob sebi. Bolni napravljajo v začetku bolezni po vsem vtisek melanholičnega, le da je pri njih ožnost sekundarna, pri pravi melanholiji je pa ta sama prvotna, iz koje se razvijajo stalne domišljije in zmote, kot mehanični nasledki poskušane-ga razmotrenja.

Razume se pa samo ob sebi, da tudi halucinacije blaznih, kakor hočemo take nesrečnike imenovati, ne smejo ostati mrtvo gradivo v spominu, temveč morajo se po svoje vedno dālje predelavati, in sicer v stalne domišljije in zmote. Glasov, koje slišijo in katerih sedaj dolže mimogredečo ali najbližnje domačine, ne morejo si drugače tolačiti nego obrekovanje, senzacije prihajajo po vplivu tega ali onega vzroka, neprijeten okus ali duh jedi prihaja od tod, ker menijo, da so dotični primešali drugih rečij, ki imajo namen, ali otrovati direktno bolnega ali pa mu vsaj prirediti jedi.

Iz vsega tega se razvije logično domišljija zatiranja. Bolnik se meni žrtev vestransko krivičnega obdolženja, prikrajševanja, preganjanja.

Najprej se mu je braniti zoper natočevanje, zagotavljači mora svojo nedolžnost ter boriti se s pratečimi silami. Pričujočega opazovalca, ki ne more niti pomagati, niti svetovati, silno gane in pretrese, ko mora gledati brezuspešni boj blaznega z zaslepelimi čuti ter stalnimi domišljijami in zmotami, iz česar postane boj do obupnosti, če prilično napadejo bolnika halucinacije z vso silo; tako n. pr. se spominjam slučaj, da sem bil pozvan k mudi dami, ki je glasno kričala okoli letala, ker je imela strašni občutek, kakor da bi ji sedel ptič v možganih, ki bi peroti bije in kljuje s kljunom po možganih. Da se umemo, dama ni rekla, da ji sedi v resnici ptič v glavi, ampak le, da ima tak občutek, ki jo

Vabilo na domačo zabavo

katera se bode vršila
DNE 4. JULIJA 1925

na farmi pri Mr. John Percy-u,
na West Sunbury, Pa.

To bo privatna domača zabava in valed tega se vabijo rojaki in rojakinje ter člani društva štev. 244 S. N. P. J. iz Claytonia in iz bližnjih naselbin Kaylor itd. Na razpolago bo dober prigrizek in za suha grla bo izvrstno oskrbljeno. Za plesalce bo igrala dobra harmonika, tako bo zabave za vse. Torej na svidenje in za veliko vdeležbo se priporoča, za privatni odbor E. F. Switko. — (Adv.)

trpinči. V takem bojnem stanju se trudi še zdravi ostanek da da bi odstranil in premagal, je tujeja in bolnega.

(Dalje prihodnjič.)

STRIC SAM PRAVI "Chicago mora meriti svojo vodo"

Vlada Združenih držav odgovorila na prošnjo me Chicago za dovoljenje za vodo iz mišiganskega jezera dala svoje pogoje med katerimi je tudi zahteva da mesto pri takoj meriti porabo vode, kar stane ljudstvo mesta Chicago stotine tisočev dolarov vsako leto.

Z nalaganjem tega zahteva vlada to kar so strojniki, in uradniki in zdravstvene oblasti priporočale že nad petdeset let.

Skoro polovica od 845,000 galon vode pumpane v dan je zanemarjena ali zgubena valed slabih cevi in naprav.

Vi plačate za 422,500,000 galon vode, ki je popolnoma zgubljena ali zanemarjena. Brez jame če lastujete svojo hišo, če ste v majemu morate plačati za vodo več kot jo uporabite, bi bilo ceneje, če bi bila v merjena na meter.

Povrhu tega je vaše zdravje v nevarnosti ker mestu nima če do dobra prečišči vodo vaše posestvo je v nevarno ker mesto nemore dati dovolj pritiska na vodo za slučaj ognja čemer bili bi lahko zavarovani vsaki čas.

S splošnim merjenjem vode ali z upeljevanje meter sicer vsakdo, ki potrebuje in rabi do bi plačal zmerno ceno za svojo mero uporabljene vode. Itrata in zguba vode valed v ščanja na cevah in opravi, bi s tem prenehala. Vsakdo imel dovolj vode z močnim pritiskom vsak čas potrebe. Voda bo čistejša prečiščena in bi kemikalij ali klorina v vodi stala bode manj kot stane sedanjem sistemu.

(Advertisement)

DA SKUHAŠ DOBRO VO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri kuhanju vedno le najboljši in najcenejši.

Groceryam, sladkarijam in v dajalne boleznine damo primerno pust pri večjih naročilih. Pišite informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland.

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

Otepal je s pestmi po blazinah, metal jih v divjem ardu ob tla, mendlal s koleno po njih, tepal jih z nogami, tako da bi bilo moralo biti konec vsake živati; a ko je položil apet glavo na blazino — prejšnje škrljanje! . . . Včas mu je hipoma udaril v nos smrč, kakor da bi se kaj žgalo. Odprl je vsa okna na stečaj, zaman — smrčadi ni mogel pregnati! . . . Drugičkrat zopet so mu začele plesati goreče krogle pred očmi. Zavezal si je oči, da bi si pregнал neprijetno prikazen; a pomagalo ni nič, tudi z zavezanimi očmi je videl vse v svetlobi, vse v ognju . . . Nekeč je začel grozen krotot za pečjo, in zdajci se je začela proti njemu pomikati režeča pošast. On se je branil z rokami in nogami, a ni se je ubranil. Pokleknila mu je na prsi, nežala se mu v obraz ter ga dušila, položivši mu roko za vrat.

Da bi se omotil, je pil, a njegovi razvneti možgani se niso dali omotiti . . . Vse na njem je bilo trudno, v vsakem posameznem členu svojega trupa je čutil zaspanost, grozno zaspanost, samo glave ni hotel objeti zaspanec.

O, gospod Rajmund je bil zdaj obžalovanja in pomilovanja vreden, a obžalovni in pomiloval ni ni nihče! . . . Dokler je mislil, da ima še kaj prijateljev, je semtertja potolil komu svoje stanje, a nihče ni imel zmišla in razuma za njegove muke, za njegovo grozno nesrečo! . . . Nasprotno, dostikrat je naletel na ljudi, ki so se mu rogali, ki so se norčevali iz njegove bolezni . . . "Gospod župnik, ženiti bi se morali, oženiti!" mu je nekoč svetoval škrljanec. On pa je pobegnil pred neusmiljenim človekom . . .

A njegovega napuha vendar vse to ni strlo . . .

Po noči, ko je bil tako sam, ko se je čutil tako onemoglega, tako brez vse pomoči, po noči je postal mehak, ponižen. A kadar je posijalo solnce, kadar je bilo konec njegovih muk, je bil zopet stari . . .

Čim bolj je raslo število njegovih nasprotnikov, tem bolj je rohnol, tem bolj je pretihl in grozil . . . In ker so preklinjali ljudje njega, preklinjal je tudi on nje s prižnice . . . Isročal je njih duše peku in hudiču! . . . Ošteval jih je včas tako, da se je bilo bati, da mu ne začne kdo na glas v cerkvi ugovarjati! . . .

Lotila se je bila njega in ljudi neka čudna razdivljanost, in on, ki je nekdanj silil ljudi v pretirano eskezo, je moral gledati zdaj, kakó se je ščeperila razuzdanost po vseh kotih, kako se je pojavljala nemoralnost pri mladih in starih! . . . Ne, vdati se gospod Rajmund ni hotel! Svoje krivde bi se ne bil obtožil za ves svet ne! . . . In še zmeraj je rad pokazal svojo moč, ako je mogel!

Bilo je sredi decembra, ko prisopila nekega popoldneva Tomaževa žena v župnišče. Poznalo se ji je, da je silno hitela, kajti čeprav je bilo mrz, da je škripalo pod nogami, ji je stal vendar znoj po čelu.

"Oh, gospod župnik" . . . je začela, "mojemu možu je tako slabo! . . . Prav lepo bi, vas prosila, če bi hoteli priti, da bi ga prevedeli! . . ."

Žena je prosila iskreno, ponižno. A baš to je vzbudilo nemara v župniku nekdanjo samozavest. Zdaj je potreboval torej spet enkrat eden njegovih nasprotnikov njegove milosti! . . . Ha, in baš ta Tomaž! . . . Ej, kako dolgo, kako dolgo si je že želel tega trenutka! . . . Zdaj mu lahko pokaže svojo moč! . . . Zdaj ga lahko kaznuje za to, da se je bil dvignil zoper njega, kaznuje za vse, kar mu je bil storil! . . . Neka razkošna veselost se loti njegovega arca . . . Pozabil je v tem hipu vse, pozabil celo svojo bolezen . . . samo misel, da se zdaj lahko zmozi nad svojim najhujšim nasprotnikom, mu je polnila glavo . . .

Skloni se pokoncu, tako da je zrl na ubogo ženo zviška, in z odurnim glasom jo vpraša:

"No — ali je zdaj pameten vaš mož? . . ."

"O mislim, da je! . . . Nobenih neumnosti ne počenja. Samo molči zmeraj . . ."

"In koliko časa že leži? . . ."

"Od tistega časa, ko nam je bil ušel v mesto in smo morali iti ponj, ni več vstal. Oh, gospod župnik, ko bi vedeli, koliko sem trpela ves ta čas! . . . Nobene reči ni hotel zaslišati —

mo kar sem s silo spravila vanj! . . . Časi sem se morala skoraj tepati z njim, da je jedel. In kaj je sploščka vse počel! . . . Če je le kaj zapopotalo v veži, pa je smuknil pod odejo, in ni ga bilo spraviti izpod nje, tako se je bal ljudi! . . . Zdal pa je že nekaj časa popolnoma miren . . . Ali slab je, slab, tako da ne bo nikdar dolgo! . . . Zato bi prosila gospod župnik . . ."

"Mhe, mhe, mhe — tako, tako! . . . Ali pa tudi veste, da je vaš mož zaslužil to, kar ga je zadelo? . . . Vaš mož je grešnik, velik grešnik! . . ."

Župnik je govoril s trdim skoro arditim glasom. Mica pa si je obrisala solzo in rekla: "Oh, moj Bog, seveda je grešnik! Kajpada je grešnik! . . . Grešniki smo vsi! . . ."

Ali župnik, kakor bi mu ta zaključek ne bil ugajal, pripomni: "Ali še veste, kak je bil proti meni? . . . Grešnik je, liberalce je ta vaš mož — zato pa naj se le pokori! . . . On ne zasluži tolažbe, kakršno je odmenila cerkev poštenim kristjanom! — Jaz ne pridim! . . ."

"Ne, ne pridim! — Danes ne . . ." se popravi naposled, toda uboga reva ga ni več slišala. Glasno ihtel je zapustila župnišče ter se vrnila obupana proti domu . . .

Drugo jutro pa je župnik vendarle naročil cerkovniku, da naj pozvoni, češ, da gre previdet v Lipovec Tomaža . . .

Mica je vztrepetala resničnega veselja, ko ji je prišel nekdo povedati, da pridejo z Bogom. Hitro je pregnila mizo z belim prtom ter postavila križ in sveče nanjo. In ko je začela zvonček, so se ji usule solze po licih, tako je bila ganjena. — "Kako so vendar dobri — gospod župnik!" je rekla sama pri sebi. "Kaka sreča to! . . ."

In stopila je k možu ter mu poravnala kar z dlanjo nekoliko las po glavi. "Veh, gospod grečo!" mu je rekla s solznimi očmi in blaženim smehljajem na ustnicah . . . Bila je tako srečna! . . .

Tomaž se ni ganil, ampak je topo strmel v nasprotno steno. Bila sta ga že sama kost in koža, in bilo ni težko prorokovati, da so ure njegovega življenja štele. Njegovo stanje se ni dalo izlahka določiti. Preteklosti se ni zavedal več, a vendar ga je tiščalo nekaj težkega, nekaj neznošnega v glavi in v prsih . . .

Ko so se bila odprla vrata in je udaril glas zvonca iz neposredne bližine njegovega uha, se je zganil, in bilo je videti, kakor bi bil zadel solčni žarek njegovo medlo, motno oko . . . Nekaj se je povzelo v tem očesu, in zaskrlo se je nekoliko . . . Tudi njegov sicer vedno apatični obraz je dobil zdaj nekaj izraz . . . A bil je še zmeraj miren . . .

Ko pa stopi župnik k njegovi postelji, mu hkratu zastrme oči, a njegovih nog in rok se loti konvulzivno zbijanje . . . Zavedal se ni, a oni toki, ki proizvajajo v človeških možganih misli, so našli kar sami ob sebi in na čisto mehničen način zvezo med seboj, strnila se je v njegovem spominu sedanost s preteklostjo in kakor tistikrat v cerkvi je zaklical:

"Ti si kriv, ti si kriv, ti si kriv! . . ."

Njegov glas je bil sicer slab, a nič manj strašan in grozen nego tistikrat . . .

Župnik je zatrepetal po vsem životu . . . Hotel ga je tešiti, poskušil je dvakrat, trikrat nagovoriti ga, zaman — Tomaž je venomer ponavljal: "Ti si kriv!"

Naposled je župnik uvidel, da bi bolnika je še bolj razdražil, če bi se mu vsiljeval, in vrnil se je.

"Ježeš, Ježeš, Ježeš — Boga nesejo nazaj!" so javkale ženske, ko so čule, da cerkovnik tudi nazaj grede pozvanja. "Oj to je hudo, to je hudo, če morajo z Bogom nazaj! . . ."

Neki možki pa je pripomnil: "Tomaž ve, da ga je zamaševal, le meni verjemite, zato ga ni pustil k sebi! . . . Ali vam nisem zmeraj pravil, da ga bo? . . . Vidite, pa ga je! . . . Ko poteče leto od tistihmal, ko ga je, pa bo mrtev Tomaž, boste videli, da bo takal! . . ."

Ta obletnica se nikakor ni dala nadzirati, da umre Tomaž baš ob letu, ko ga je župnik zamaševal . . .

"Ježeš, Ježeš, Ježeš — to je žalostno!" so še nadalje vzklikale ženske.

In res se je zvonček z odhajajočim Bogom nekam žalostno glasil . . . Nikomur pa se ni zdel ta glas žalostnejši nego župniku samemu. Zdelo se mu je, kakor bi bil to njegov mrtvaški zvon . . . kakor bi to cingljanje oznanjalo njemu smrt! . . .

(Dalje prihodnjič.)